

Nr 6

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående höjning av de allmänna barnbidragen.

I följande sex inom riksdagen väckta motioner har yrkanden angående de allmänna barnbidragen framställt, nämligen

1) de likalydande motionerna nr 437 i första kammaren av herrar *Öhman* och *Lager* samt nr 513 i andra kammaren av herr *Nilsson* i Gävle *m. fl.* om ökat byggande av daghem, m. m.,

2) de likalydande motionerna nr 487 i första kammaren av herrar *Öhman* och *Lager* samt nr 564 i andra kammaren av herr *Nilsson* i Gävle *m. fl.* om viss höjning av det allmänna barnbidraget, samt

3) de likalydande motionerna nr 517 i första kammaren av herr *Mattsson m. fl.* och nr 627 i andra kammaren av herr *Antonsson* om vissa skattelättnader för ensamstående barnförsörjare, m. m.

Motionerna under 1) har, såvitt de angår höjning av de allmänna barnbidragen, hänvisats till lagutskott och i övrigt till statsutskottet. Motionerna under 2) har i sin helhet hänvisats till lagutskott. Motionerna under 3) har, såvitt de angår höjning av de allmänna barnbidragen, hänvisats till lagutskott och i övrigt till bevillningsutskottet. I de avseenden motionerna hänvisats till lagutskott har de behandlats av andra lagutskottet.

Motionsyrkandena

I *motionerna I: 437* och *II: 513* hemställes, "att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär skyndsamt utredning och förslag i syfte att under 60-talet genomföra en sådan höjning av de allmänna barnbidragen att de uppgår till 100 kronor per månad".

I *motionerna I: 487* och *II: 564* yrkas, "att riksdagen måtte besluta att från budgetåret 1962/63 höja barnbidragen med 50 kronor till 600 kronor per år och barn".

I *motionerna I: 517* och *II: 627* hemställes, "att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt prövning och förslag angående möjligheterna att underlätta de ensamstående barnförsörjarnas situation genom särskild höjning av barnbidragen".

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden får ut-

skottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionerna II: 513, II: 564 och II: 627.

Gällande bestämmelser

Enligt *lagen den 26 juli 1947 om allmänna barnbidrag* utgår för barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran allmänt barnbidrag med 550 kronor för år. Sådant bidrag utgår också för i riket bosatt barn, som inte är svensk medborgare, förutsatt att barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket eller ock barnet eller endera av dess föräldrar sedan minst sex månader vistas i riket. Bidraget utgår från och med kvartalet efter det då barnet fötts eller rätt till bidrag eljest uppkommit till och med det kvartal, varunder barnet fyller sexton år.

Befinner sig barnet på anstalt, där kostnaderna för vården helt bestrides av statsmedel, eller betalar staten i övrigt hela kostnaden för barnets kost och bostad, utgår inte barnbidrag. Undantag göres dock för de fall, då barnet är inackorderat vid nomadskola. I detta fall skall bidrag således utgå.

Beslut angående barnbidrag ankommer på den barnavårdsnämnd, inom vars verksamhetsområde barnet är kyrkobokfört. Denna nämnd har även att ombesörja utanordning av bidraget. Tillsynen över barnavårdsnämndernas verksamhet med barnbidragen åvilar inom länet länsstyrelsen och utövas för riket som helhet av socialstyrelsen.

Enligt *lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag* skall i fall som angives i lagen, utöver allmänt barnbidrag, av allmänna medel utgivas särskilt barnbidrag. Sådant särskilt barnbidrag utgår efter inkomstprövning med högst 996 kronor för barn och år. Som allmänt villkor stadgas att barnet skall vara svensk medborgare, stadigvarande vistas i riket och vara under 16 år. Dessutom gäller som villkor, att barnet icke är berättigat till barnpension enligt lagen om barnpensioner (se nedan). Från regeln om medborgarskap finns vissa undantag. Bidragsberättigade är 1) barn, vars fader åtnjuter folkpensionsförmån, 2) barn, vars moder åtnjuter sådan förmån, om föräldrarna ej sammanbor och modern har vårdnaden om eller stadigvarande bor tillsammans med barnet, samt 3) barn, vars moder är gift med annan än barnets fader, om styvfadern åtnjuter folkpensionsförmån och modern har vårdnaden om eller stadigvarande bor tillsammans med barnet. Beträffande adoptivbarn gäller i huvudsak enahanda bestämmelser.

Ansökan om särskilt barnbidrag prövas av pensionsnämnd. Beslutet jämte tillhörande handlingar överlämnas till riksförsäkringsverket, som efter granskning av beslutet utbetalar bidraget. Utbetalningen äger rum månadsvis.

Tidigare utgick särskilt barnbidrag jämväl till barn utom äktenskap, som fyllt tre år och vars fader var okänd. Från den 1 juli 1960 gäller emellertid jämlikt föreskrift i *lagen den 11 juni 1943 om förskottering av underhållsbidrag till barn*, att då faderskap ej fastställts beträffande barn utom äkten-

skap bidragsförskott av allmänna medel skall kunna utgå. Därvid skall anses, att fadern genom rättsens beslut eller avtal blivit ålagd att utgiva underhållsbidrag till barnet med 996 kronor om året från och med den månad, under vilken barnet fyllt 3 år, till och med dagen före den, då barnet fyller 16 år.

Jämlikt *lagen den 5 maj 1960 om barnpensioner* skall för barn, vars fader eller moder eller båda föräldrar avlidit, utgå barnpension av allmänna medel. Som förutsättning gäller att barnet är svensk medborgare och stadigvarande vistas här i riket samt icke fyllt 16 år. Adoptivbarn likställas med den avlidnes eget barn. Barnpensionen utgör för år räknat 1 400 kronor för barn, vars båda föräldrar avlidit, och 1 000 kronor för annat barn. Pensionen kan i vissa fall reduceras med hänsyn till utfallande livränta.

Ansökan om barnpension göres hos pensionsnämndens ordförande, som utan föregående prövning av pensionsnämnden har att insända ansökningen till riks-försäkringsverket. Finner detta att barnet är berättigat till pension, skall riks-försäkringsverket besluta om pensionens utbetalande.

Historik

En utförlig historik angående de allmänna barnbidragen fram till år 1961 är intagen i andra lagutskottets utlåtande nr 10 år 1961, till vilket utskottet får hänvisa. Av denna redogörelse må här nämnas endast följande:

De allmänna barnbidragen tillkom genom beslut vid 1947 års riksdag som en ersättning för de dittills utgående barnavdragen vid den statliga beskattningen och fastställdes till 260 kronor per barn och år. Då barnavdragen slopades jämväl vid den kommunala beskattningen, höjdes barnbidragen vid 1950 års riksdag med 30 kronor som kompensation därför. År 1957 höjdes bidragen ånyo, denna gång med hänsyn till den penningvärdeförsämring, som ägt rum sedan bidragen infördes. Bidragens belopp ökades därvid till 400 kronor per barn och år. Det framhölls emellertid, att en än större höjning skulle ha krävts, om bidragen skulle återfå sitt ursprungliga realvärde, men att det tillgängliga budgetutrymmet icke medgav en höjning i hela den utsträckning som motsvarade förskjutningen av penningvärdet. I samband med införandet av den allmänna varuskatten höjdes de allmänna barnbidragens belopp från den 1 januari 1960 till 450 kronor för barn och år. Ökningen var avsedd att utgöra en kompensation till barnfamiljerna för den höjning av levnadsomkostnaderna, som den allmänna varuskatten väntades medföra.

Vid 1961 års riksdag väcktes ett flertal *motioner* angående de allmänna barnbidragen, m. m. Bland dessa må nämnas motionerna I: 511 och II: 594, i vilka föreslogs en höjning av de allmänna barnbidragen till 600 kronor per år samt indexreglering av desamma. Vidare hemställdes i dessa motioner om framläggande av en långtidsplan som skulle syfta till att samhällets stöd åt barnfamiljerna skulle motsvara minst en tredjedel av barnkostnaderna och att

enföräldersfamiljerna skulle få ett stöd som gjorde deras barn mera ekonomiskt jämställda med andra. I motionen II: 590 hemställdes bl. a om utredning och förslag om en sådan förskjutning i stödet till barnfamiljerna att barnbidragen i högre grad kom flerbarnsfamiljer och ofullständiga familjer till godo.

Motionerna behandlades av *andra lagutskottet*, som i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 10 ifrågasatte huruvida barnbidragen var rätt avvägda med hänsyn till den utveckling som ägt rum. Redan av siffror, som redovisats av 1954 års familjeutredning, justerade med hänsyn till kostnadsutvecklingen därefter, framgick att bidragens realvärde 1961 låg under deras ursprungliga värde. Detta gällde, framhöll utskottet, i än högre grad om man gjorde jämförelsen mellan bidragens skatteutjämnande roll 1961 och 1947. Utskottet fortsatte:

Under återopande av vad sålunda anförts anser utskottet det angeläget, att de allmänna barnbidragen göres till föremål för översyn. Vid en sådan torde såväl möjligheterna till en höjning av bidragens belopp som frågan om en indexreglering av dessa kunna bli föremål för övervägande. Det kan också ifrågasättas, huruvida man inte vid översynen jämväl bör särskilt beakta flerbarnsfamiljernas och de ofullständiga familjernas situation. Riksdagen har vid tidigare tillfällen tagit avstånd från en differentiering av barnbidragens belopp kombinerad med sloandet av bidraget till det första barnet. I det avseendet intar utskottet fortfarande samma ståndpunkt. Där emot anser utskottet att det kan i samband med översyn i syfte att förbättra stödet åt barnfamiljerna genom allmänna barnbidrag vara befogat att undersöka, huruvida flerbarnsfamiljerna och de ofullständiga familjerna bör få större del av en sådan förbättring än enbarnsfamiljerna. Att begära en långtidsplan av det innehåll, som föreslås i motionerna I: 511 och II: 594, anser utskottet däremot icke påkallat.

Riksdagen hemställde därefter i skrivelse nr 122 till Kungl. Maj:t om en översyn av de allmänna barnbidragen i enlighet med vad utskottet anförde.

I *propositionen nr 190 till 1961 års riksdag* föreslogs en höjning av de allmänna barnbidragen med 100 kronor till 550 kronor per barn och år. Förslaget motiverades dels med den i annan proposition föreslagna höjningen av omsättningsskatten och dels med behovet av ökat stöd åt barnfamiljerna. I *motionerna* I: 717 och II: 862, väckta i anledning av propositionen, hemställdes att barnbidragen skulle bestämmas till 600 kronor om året.

Andra lagutskottet anförde i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 73 bl. a. följande:

I samband med införandet av omsättningsskatten 1959 höjdes det allmänna barnbidraget från 400 till 450 kronor för att barnfamiljerna därigenom skulle erhålla kompensation för den ökning av levnadskostnaderna som omsättningsskatten väntades medföra. I konsekvens därmed bör enligt utskottets mening en ökning av omsättningsskatten föranleda att det allmänna barnbidraget ånyo höjes. Mot bakgrunden av riksdagens uttalande i våras att möjligheterna till en höjning av barnbidragets belopp med hänsyn till bl. a. den allmänna stan-

dardstegringen i landet borde utredas noterar utskottet, att den i propositionen föreslagna höjningen går längre än vad enbart en kompensation för den ökade omsättningsskatten motiverar. Utskottet tillstyrker därför den höjning av bidragets belopp som förordas i propositionen. Därmed har utskottet avstyrkt yrkandet i motionerna I: 717 och II: 862.

I redogörelsen för behandlingen hos Kungl. Maj:t av riksdagens skrivelser (*Kungl. Maj:ts skrivelse nr 30 år 1962*) uppges, att riksdagens skrivelse nr 122/1961 i anledning av väckta motioner angående de allmänna barnbidragen, m. m. blivit anmäld och slutbehandlad genom propositionen 190/1961.

De höjda barnbidragen utgår från och med den 1 januari 1962.

Utskottet

I förevarande motioner framställs olika yrkanden som tar sikte på en höjning av de allmänna barnbidragens belopp. I motionerna I: 437 och II: 513 hemställs sålunda att barnbidragen under 1960-talet skall höjas till 100 kronor per månad, så att bidragen kommer att motsvara en tredjedel av de faktiska barnkostnaderna. I motionerna I: 487 och II: 564 yrkas att beloppen från instundande budgetår skall höjas med 50 kronor till 600 kronor per år, och i motionerna I: 517 och II: 627 slutligen hemställs om förslag angående möjligheterna att underlätta de ensamstående barnförsörjarnas situation genom särskild höjning av barnbidragen.

Yrkanden av i stort sett samma innebörd som de nu föreliggande behandlades av riksdagen under våren 1961. Med utgångspunkt från att barnbidragen då uppgick till 450 kronor per år ifrågasatte riksdagen, huruvida de med hänsyn till den skedda kostnadsutvecklingen och standardhöjningen i landet var rätt avvägda och ansåg det angeläget att de allmänna barnbidragen gjordes till föremål för översyn. Vid en sådan borde enligt riksdagens mening såväl möjligheterna till en höjning av bidragens belopp som frågan om en indexreglering av dessa kunna bli föremål för övervägande. Därjämte borde man särskilt beakta flerbarnsfamiljernas och de ofullständiga familjernas situation och undersöka huruvida icke dessa vid en förbättring av stödet åt barnfamiljerna borde få större del av en sådan förbättring än andra barnfamiljer. Riksdagen ansåg det däremot icke påkallat att begära en sådan långtidsplan, som syftade till att samhällets stöd åt barnfamiljerna skulle motsvara minst en tredjedel av barnkostnaderna.

Under hösten 1961 höjdes de allmänna barnbidragen i samband med ökningen av den allmänna varuskatten med 100 kronor till 550 kronor per år. Höjningen av bidragens belopp gick längre än vad enbart en kompensation för den ökade omsättningsskatten motiverade.

Genom den ökning av barnbidragen som sålunda skett efter riksdagens ovan nämnda hemställan om en översyn av barnbidragen har emellertid icke sådan

förbättring av barnfamiljernas situation genomförts, som åsyftades med hemställen. Vid diskussion av stödet åt barnfamiljerna får man å andra sidan icke alltför ensidigt inrikta sig på stöd i form av allmänna barnbidrag. De nuvarande barnbidragen utgör väsentligen en socialpolitiskt motiverad form av skatteåterbäring till barnfamiljerna och bör därför ses mot bakgrunden av vårt gällande beskattningssystem. Det är möjligt att man inom detta kan skapa regler som bättre än nu tillgodoser barnfamiljerna. Hela beskattningssystemet är också för närvarande föremål för en allmän översyn av allmänna skatteberedningen, och denna torde komma att behandla de problem som sammanhänger med just barnfamiljernas beskattning. En annan viktig form för stöd åt barnfamiljerna är meddelande av bidrag till deras bostadskostnader. Sedan slutet av 1940-talet lämnas till familjer med två eller flera barn familjebostadsbidrag efter viss inkomstprövning verkställd schablonmässigt på grundval av den beskattningsbara inkomsten. I årets statsverksproposition framhålles att åtskilliga skäl talar för att familjebostadsbidragen ges en mera generell räckvidd än de nu har samt att det är socialministerns avsikt att inom en snar framtid låta utreda frågan om familjebostadsbidragens utformning. Vid en sådan utredning torde enligt utskottets mening särskild uppmärksamhet böra ägnas åt flerbarnsfamiljernas och de ofullständiga barnfamiljernas bostads-situation. De sistnämnda familjernas problem i dess helhet är redan föremål för uppmärksamhet inom socialpolitiska kommittén, som enligt sina direktiv bl. a. har att pröva i vad mån eftersatta grupperns förhållanden kan antas bli påverkade av socialpolitiska åtgärder. Med sådana eftersatta grupper åsyftas även ofullständiga barnfamiljer.

Med hänsyn till det utredningsarbete som således på olika områden pågår eller förestår i syfte att förbättra barnfamiljernas situation anser utskottet icke påkallat att det för närvarande företages någon ändring av barnbidragens belopp. Utskottet avstyrker därför samtliga motionsyrkanden.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner, nämligen

1) motionerna I: 437 och II: 513, såvitt de hänvisats till lagutskott,

2) motionerna I: 487 och II: 564, samt

3) motionerna I: 517 och II: 627, såvitt de hänvisats till lagutskott,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 20 februari 1962

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Strand, Nils Elowsson, Axel Svensson, fru Hamrin-Thorell, fru Carlqvist, fröken Nordström, herrar Enarsson och Thors-
ten Larsson;

från andra kammaren: herrar Anderson i Sundsvall, Rimmerfors*, Odhe*,
Wahlund*, fru Ekendahl, herrar Bengtsson i Varberg, Fredriksson och
Hamilton.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.